

Selva Almada, idazlea

«Alferkeria iruditzen zait testua atera bezala uztea, landu gabe»

Buenos Aires hiriburura aldatu eta orduantxe hasi zen Selva Almada probintziako giroaz idazten: "Konturatu nintzen literatura urbanoa zela nagusi, eta hura ez zitzaidan interesatu ez idazteko ez irakurtzeko". Harrezkero 20 urte joan dira, baina paisaia bertsuak jorratzen ditu Almadak gaur egun ere, "ertzak" aurkitzen baitizkie oraindik.

Danele Sarriugarte Mochales

@daneleSM

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Noiz hasi zinen idazten?

Handitan. Batzuek txikitatik dakite idazle izan nahi dutela, baina nik ez; nik, haurra nintzela, kazetari izan nahi nuen. Are, paradoxa badirudi ere, kazetaritza ikasten ari nintzela hasi nintzen fikzioa idazten. Idazketa-tailer batera joan nintzen, eskua apur bat askatzeko, eta askotariko ariketak egiten genituen han, sormen-ariketak batez ere. Hortxe lotu nintzen. Narrazio batzuk idatzi nituen, eta ikasten nuen hiriko [Paraná] gehigarri batean argitaratu zituztenean jabetu nintzen akaso kazetaritza ez zela nire bidea.

Eta literatura ikasten hasi zinen.

Bai, sinetsita bainengoen zenbait gauza irakurri beharra zegoela idazle izateko, nahiz eta ideia hori faltsu samarra izan. Baina tira, esperientzia itzela izan zen, idazten hasi berria zen jendea ezagutu nuelako, eta irakasle batzuek asko xaxatu gintuztelako. Haiei esker idazle

gazteak ezagutu genituen, eta ondo etorri zitzaidan zeren, ordura arte, niretzat idazleak hildakoak ziren (Borges, Cortazar), eta bizi ziren apurak Buenos Airesen bizi ziren, ez zegoen beste aukerarik. Baina Paranáko irakasleei esker barnealdeko idazleak ezagutu nituen, barnealdeko argitaletxeetan publikatzen zutenak... Burua zabaldu zidan horrek: konturatu nintzen idazketa aberatsa zegoela probintzian, denak ez zuela hiriburuko bidea igaro behar eta ni bizi nintzen tokian bazela ekoizpenik.

Hain justu ere, zuri buruzko artikuluetan eta zure liburuen kontra-azaletan sarri aipatzen da probintziaren kontua. Beatriz Sarlo kultur kritikariak esan zuen zure literatura "probintziakoa dela, eskualdekoa, ez ordean kostunbrista". Zer jarrera duzu halako kontzeptuen aurrean?

Entre Ríos probintzian idazten ari zen literatura berriagoa topatu nuenean, gauza interesgarri askoak ikusi nituen,

baina, ordura arte ezagutzen nuen eta probintzian egiten zen literatura kostunbrista samarra zen, folkloriko samarra, eta ez nintzen asko identifikatzen horrekin. Unibertsitatean idatzi nituen lehen narrazioak, beraz, ez zeuden oso loturik probintziarekin, halako ez-le-

Selva Almada

Villa Elisa, Entre Ríos, Argentina, 1973

Idazlea da Selva Almada. Poemak, narrazioak, eleberriak eta kronikak argitaratu ditu. *El viento que arrasa* (2012) eta *Ladrilleros* (2013) eleberriei esker sona eskuratu zuen nazioartean, eta hainbat hizkuntzara itzuli zituzten haren lanak. Buenos Airesen bizi da, idazketa tailerrak ematen ditu eta Carne Argentina izeneko literatura zikloa antolatzen du.

ku batean gertatzen ziren. Gero Buenos Airesera joan nintzen, eta haurtzaroari buruzko narrazio batzuk idatzi nitue-
nez, nahitaez itzuli nintzen umetako paisaia haietara, eta hasi nintzen ertz asko aurkitzen. Edonola ere, idazten ari nintzela, ez neukan kostunbrista ez iza-
teko helbururik. Jakina, Buenos Airese-ko telebistan probintzianoen inguruan agertu ohi diren estereotipoekin ez nin-
tzen inondik ere identifikatzen, beraz argi zegoen ez nuela hortik joko.

**Haurtzaroko paisaietan kokatzen dituzu zure pertsonaiak eta historiak, nahiz eta gazterik egin alde handik. Elena Ferrante idazlearen hitzekin akordatu naiz, bera ere aspaldi joan baitzen Napolitik, bai-
na...**

Aspaldi joan zen baina ezin izan du guztiz alde egin?

Bai, gutxi gorabehera. Halako zerbait sentitzen al duzu zuk ere?

Sarri samar itzultzen naizen arren, egia da 20 urte egin ditudala Buenos Airesen bizitzen eta egunerokoa han egiten du-
dala, beraz, bai, Ferranterekin konpar-
titzen dut beste sentipen hori, iruditzen zait ezin izan dudala guztiz alde egin, eta gainera, halaxe izango da inguru ho-
rri buruz idazten jarraitu bitartean.

Bestalde, bizitzako lehen hamarkada hori funtsezkoa da, eta ni probintzian hazi nintzenez, nirekin egongo da beti-
rako, onerako edo txarrerako, nahiz eta urteak joan ahala tokia aldatu, noski. Baina badago hor zera bat, familiare-
kin gertatzen denaren antzekoa: ha-
serretzen zara, kexatzen zara, baina zerbaitek lotu egiten zaitu, harremana hautsita ere arrastoren bat geratzen zaizu beti presente. Alderdi emoziona-
lagoaz gainera, inguru horiek oso era-
kargarriak iruditzen zaizkit oraindik, pertsonaiak eta historiak aurkitzen di-
tut oraindik, eta arakatzen jarraitzeko gogoia daukat.

Ez da agortu...

Oraindik ez. Hizkeran ere ikusten da hori. Askok interesatzen zait toki horie-
tako hizkerak lantzea, ez soziologia egin nahi dudalako eta toki horietan bizi den jendeak nola hitz egiten duen berresku-
ratu nahi dudalako, modu poetiko ba-
tean baizik: hango hizkeren lehengai-
jaso eta buelta poetiko bat eman. Eta in-
guru horretan beti topatzen ditut doinu,

esaera eta hitz berriak, han erabiltzen direnak baina hirietan ez.

**Zure lehenengo eleberriko protagonis-
tak, Pearson artzain ebanjeliko sutsuak,
elizarrei esaten die kontuz ibil daitezela
hitz ederrekin eta hitz sendoekin. Idazlea
zara, zer uste duzu zuk hitz ederrez eta
hitz sendoez?**

Egia esan, biak gustatzen zaizkit, hitz ederrak eta hitz sendoak, baina ez zait interesatzen soilik hitz ederrak edo soilik hitz sendoak erabiltzen dituen literatura. Askok gozatzen dut hizkun-
tza lantzen, bueltak ematen, eta nire testuetan itxuraz oso esaldi sinpleak agertu arren, seguru asko luze aritu naiz esaldi horrekin lanean, eta azke-
nean erabaki dut hori dela adierazpi-
derik egokiena. Oso gustuko dut hitz arrunt-arruntak hartzea eta, adibidez,

literarioagotzat jo ohi diren beste esaldi kiribilduago batzuekin nahastea. Beraz, hitz ederrak eta hitz sendoak, biak gus-
tatzen zaizkit, kontua da nola uztartu, nola dosifikatu...

Nola orekatu?

Bai, edo nola landu. Esaldi polit-polit bat desmuntatzea lana da. Konturatzea baietz, agian esaldi itzela dela, baina, testuinguruan ipinita, ez diola mesede-
rik egiten testuari. Orduan jakin behar da askatzen (edo beste baterako gorde-
tzen). Idazleak, azken batean, zer egiten du? Ba, sinplera etorrita, idazleak hiz-
kuntza lantzen du, hitza lantzen du, eta begien bistakoa iruditzen arren, askok ez dute hori egiten, gaur egungo literatu-
ran horixe falta baita, lana. Alferkeria iruditzen zait testua atera bezala uztea, idazle askok egiten duten moduan.

Laguntzaile ezohikoa

Chicas muertas liburua idazten ari zela, tarotista batengana jo zuen Almadak. Aurrez gauza bera egin zuen kazetari txiletar bati hartu zion ideia. “Tarotista hura ez zen edozein, asko irakurritako emakumea zen, oso azkarra eta kontzientzia handikoa. Hizketaldi luzeak egin genituen, oso lagungarriak suertatu zitzaizkidan liburuko hariak antolatzeke. Tarotistari esker konturatu nintzen hiru hilketen artean bazirela zenbait lotura deigarri”.

Ez-fikziozko liburu bat argitaratu duzu: *Chicas muertas*. 80ko hamarkadan Argentinako probintzian hil zituzten hiru nesken kasuak berreskuratu dituzu. Zer kezka zegoen liburuaren sorburuan?

Nerabe nintzen garaian halako bi kasu gertatu ziren, Andrea eta María Soledad hil zituzten, lehena nire ondoko herrian eta bigarrena beste probintzia batean, baina asko zabaldu zen, zenbait gobernadoreen semeak zebiltzalako tartean. Oso presente neuzkan biak, nolabait ere orduan konturatu nintzelako, emakume izanez gero, bazeudela arrisku erantsi batzuk, emakume izanez gero bazeudela beste kezka batzuk, gizona eragiten ez zietenak. Gainera, Andrea etxean hil zuten, bere ohean, eta horrek erakusten zuen ez zegoela toki segururik emakumeontzat, zeren halakoetan sarri esaten zen, adibidez, dantzaldi batera joan zela

neska eta horregatik gertatu zitzaiola, baina kasu honetan garbi zegoen ezetz.

Zergatik aukeratu zenituen kasu horiek eta zer asmorekin ekarri nahi zenituen berriro plazara, hainbeste urteren ostean?

Orain dela hamar urte inguru hasi nintzen liburua egiteko ideia mamitzen. Sasoiari gero eta gehiago hitz egiten zen feminizidioez, nahiz eta oraindik ez zen hitz hori erabiltzen. Eta telebistan eta jende artean askok aipatzen zuten lehen ez zela halakorik gertatzen, halako moda bat zela, zera, emakumeak akabatzea boladan balego bezala. Baina ni Andrearekin eta María Soledadekin akordatzeko nintzen aldiro, eta nire kantuan esaten nuen, haiei gertatu bazitzaien, seguru lehen ere gertatuko zela, baina ez zitzaiola inori axola, naturalizaturik zegoela. Kontua da orain ikusi egiten dela eta eragina daukala. Beraz, ikuspegi historiko horretatik ekin nion Andrea eta María Soledad hil zituzten garaitako kasuak bilatzeari, erakutsi nahi bainuen 80ko hamarkadan ere gertatzen zirela halakoak, gizonak ez direla orain halako batean milurteko berriarekin kalera atera eta emakumeak akabatzen hasi.

Familiak nola hartu zuten proiektua?

Haiengana egin nuenean, esker oneko agertu ziren, aspaldi ahaztutako kasu horiek aztertzeke interesa neukalako. Akaso batzuek espero izango zuten liburuari esker kasuak berriro irekiko zirela, eta noski, ez zen halakorik gertatu, baina gutxien-gutxienik beren historiak gorde izanak nolabaiteko kontsolamendua eman zien. Prozesu luzea izan zen, baina, zorionez liburua argialetxe garrantzitsu batean atera zen, eta zabaldu da.

Ángeles Rawsonen kasuari buruz ere idatzi zenuen 2013an, hura hil eta zenbait hilabetera.

Bai, *Anfibia* aldizkari zuzendari Cristián Alarcónek bazekien liburuarekin nenbilena, eta Ángeles Rawsonen kasuaz idazteko gonbita egin zidan, beste kazetari batekin batera. Oso kasu mediatikoa zen; badakizu nola egoten diren biktima onak eta biktima txarrak, ba hau biktima perfektua zen. Morboa elikatzeke irizpide guztiak betetzen zituen (oso neska gaztea, familia “onekoa”) eta

halakoxe tratamendu morbosoa eta izugarria eman zioten gaiari.

Hain justu ere, zure artikulua sarreraz azpimarratzen da beste begirada bat eskaini zeniola gertaerari. Zer-nolako begirada zen hori?

Saiatu nintzen ikuspegi apur bat humanoagoa lantzen, tentuz ibiltzen, eta bazter uzten beste zurrumurru horiek guztiak. Telebistan etengabe erakusten zituzten kaleko segurtasun-kameren grabaketak, eta hantxe ikusten genuen Ángeles beti etxera bidean. Asko eragin zidaten irudi horiek, izan ere, pantailan ikusten genuen eta bagenekien handik 10 minutura hil egingo zutela. Teknologiaren kontuak halako estualdi bat sortzen zidan: bideoa ikusten ari gara eta atzera egiterik bagenu, Ángeles norbaitekin topatuko balitz eta ez balu aurrera jarraituko... Baina ez zen sekula inorekin topatzen, noski.

Segurtasun-kamerak egonda ere azkenean hil egin zuten.

Horixe da, berandutxo zetorren bideoa. Bideoak balio izan zuen krimena argi-

tzeko, ez ordea krimena eragozteko. Horrek asko inpaktatu ninduen, eta horri tiraka idatzi nuen artikulua.

Zure azken liburua aurkezten zabiltza orain, Lucrecia Martelen *Zama* filmaren grabaketari buruzko ohar-bilduma. Martel orain gutxi izan zen hemen, eta esan zuen errealtateaz susmatzea dela bere lanen konstante bat, errealtatea aztertu nahi badugu zalantzan jarri behar dugula. Zuk nola lantzen duzu errealtatea zure lanetan?

Bat nator Martelekin, bikaina iruditzen zait errealtatea zalantzan jarri behar hori. Nire literatura errealista da, esan nahi dut, ez da Marten gertatzen eta ez du inork untzirik botatzen ahotik, baina errealismoaren kontu hori apur bat deserosoa egiten zait, errealtatea eta literatura eraikuntzak baitira biak, beraz, nire liburuetakoa errealismoa subjektiboa da, ikusten eta pentsatzen dudaren araberakoa.

Gogoan dut behin iruzkingile batek haxe esan zuela nire liburuez: "Selva Almadaren liburuak irakurtzen dituenak ez da inoiz joango Entre Ríos provin-

tziara, hain gauza izugarriak kontatzen baititu inguru horri buruz". Hara, begirada inuzente samarra da hori, pentsatzea nobela batek erakusten duela nolakoa den probintzia bat benetan. Esan bezala, errealtatea eraikuntza bat da, eta horri buruz idaztean ez dut ikuspegi atsegin bat eskaini nahi, kritikoa baizik.

Idazleak ezinbestekoa du begirada kritikoa?

Bai, izatekotan horixe da artiston zeregina: gauzei buruzko ikuspegi kritikoa ematea. Adibidez, orain gobernu negargarria daukagu Argentinan, eta artista eta kultur gile asko ari dira kritikatzeko; ni, ordea, aurreko gobernuarekin ere izan nintzen kritiko, eta uste dut hori deserosoagoa zela, zenbait gauzatan gertuago bainengoen harengandik, batez ere kultuaren arloan. Artistok kritiko izan behar dugu gure herrialdeko errealtatearekin, erakundeetako botearekin, gobernuarekin, izanak izan eta gobernu horrekin gauza askotan bat etorritako ere. Uste dut horixe dela modua... Artea deserosotasunean sortzen da, ez erosotasunean. ■

Europa erakusten digutena baino askoz ere anitzagoa eta ederragoa da

EUROPAKO HERRIEN MAPA EUSKARAZ

Mundua ulertzeko beste begirada bat, ARGIAren eskutik.

ARGIA

Egin ezazu eskaera:

☎ 943 371 545 | www.argia.eus/denda | denda@argia.eus

15€

bidalketa barne
Euskal Herrian

Neurria: 84,1 x 59,4 cm

Etxe, eskola eta elkarteetarako opari aproposa